

Kielellisten toimintojen häiriö – Afasia

Häiriö, jossa jo hallittuja kielellisiä taitoja on menetetty aivojen sairauden tai vamman seurauksena. Ilmenemismuodot ja vaikeusaste vaihtelevat riippuen aivovaurion sijainnista ja laajuudesta.

- Puheen tuottamisen vaikeus
 - Vaikeusaste vaihtelee; lievä sananlöytämisen vaikeus – puhe pois kokonaan/ vain yksittäisiä sanoja.
 - Puhe voi olla vuolasta ja sujuvaa, mutta sanat merkityksettömiä, vääristyneitä.
 - Puhe voi olla hidasta, kankeaa, juuttuvaa, vaatii ponnistelua.
 - Ääntäminen voi olla epäselvää.
- Puheen ymmärtämisen vaikeus
 - Vaikeusaste vaihtelee; vaikea ymmärtää monimutkaista, nopeaa puhetta – täydellinen puheen ymmärtämiskyvyttömyys.
 - Häiriöalttius.
 - Samanaikaisen puheen ymmärtäminen ei onnistu.
 - Puhelimessa puhuminen voi olla vaikeaa.
- Liittyy usein lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen vaikeuksia

Huom!

- Afasia ei vie järkeä
- Afasia ei tee ihmistä tyhmäksi
- Afaattinen henkilö on edelleen aikuinen, hänellä on mielipiteitä ja ajatuksia ja hänellä on oikeus niiden ilmaisemiseen
- Afasia ei aiheuta kuulovammaa

Motorinen puhehäiriö – dysartria

Ilmenee puheen epäselvyytenä

- artikulaatio voi olla epätarkkaa, kankeaa,
- puhe kuulostaa puuromaiselta
- äänen laatu saattaa muuttua

- puhenopeus on usein hidastunut
 - Johtuu tunto- ja/tai toimintapuutoksista kasvojen, suun, nielun ja kurkunpään alueilla
 - Oireet ja vaikeusaste vaihtelevat
 - Voi esiintyä yksinään tai liittyä myös afasiaan
 - Puhtaasti dysartrisessa vaikeudessa ei ole kielellisiä ongelmia (puheen ymmärtäminen, sananlöytäminen ja lauseiden muodostus kirjoittaminen ovat normaaleja)
 - Dysartriaan liittyy usein nielemisvaikeus, dysfagia

Nielemisvaikeus – dysfagia

Esiintyvyys AVH-potilailla akuutissa vaiheessa 45-60 %

Vaikeusaste vaihtelee lievästä häiriöstä täydelliseen nielemiskyvyttömyyteen.

Häiriöt nielemisessä voi aiheuttaa ruuan kulkeutumisen hengitysteihin.

Aiheuttaa herkästi tulehdusreaktion.

Tukehtumisriski on koholla.

Miten nielemisvaikeus voi ilmetä?

- Ruokaa, juomaa, lääkkeit jäävät suuhun, valuu suusta
- Tunne, että menee väärään kurkkuun
- Yskiminen, kakominen ennen ruokailua, ruokailun aikana tai ruokailun jälkeen
- Ääni muuttuu kurlaavaksi, vetiseksi
- Limaisuus lisääntyy
- Ruokailu kestää kauan
- Ruokailu väsyttää
- Ravitsemustila heikkenee, paino laskee

Miten nielemisvaikeutta voidaan hoitaa?

Korvaavat ja helpottavat keinot ja tekniikat, nielemiskuntoutus

Aina ei ole turvallista syödä suun kautta, jolloin on hyvä turvata ravinnon saanti muilla tavoilla (IV nesteet, NML, PEG)

Lisätietoja mm.

www.piravh.fi

www.papunet.net

www.stroke.fi

Keskustelu afaattisen henkilön kanssa

Anna aikaa

Rauhoita tilanne, häiriötekijät pois
Varmista huomio, puhukaa kasvokkain
Kiinnitä huomiota äänen sävyihin
Odota henkilön vastausta tai reagointia
Toista tarvittaessa viestisi
Pidä taukoa tarvittaessa, puhuminen ja kuunteleminen vaativat ponnistelua

Tue ilmaisua

Esitä lisäkysymyksiä ja tarkennuksia
Tarkista aina, että tulkinta on oikea
Anna afaattiselle henkilölle mahdollisuus ilmaista viestinsä loppuun
Sano, ellet ymmärrä, ja kannusta yrittämään uudelleen
Kysy puhujalta, olisiko sinun hyvä yrittää arvata viestiä

Tue ymmärtämistä

Puhu rauhallisesti, lyhyesti ja selkeästi
Toista tarvittaessa, korosta ydinsanoja
Näytä, osoita tai piirrä
Puhu vain yhdestä asiasta kerrallaan
Seuraa kuulijan reaktioita ja toimi niiden mukaan, sano uudestaan tai etene asiassa
Selvennä kysymyksillä, joihin voi vastata kyllä – ei – en tiedä

Keskeisiä ohjeita ruokailutilanteeseen

Syö usein, vähän kerrallaan
Rauhoita syömistilanne
Ruokaile hyvässä asennossa
Ota pieni ruokapala kerrallaan
Paina pää alas, leuka rintaan
Nielaie keskittyneesti
Yskäise ja nielaie vuorotellen tarvittaessa
Pidä taukoja suupalojen välissä
Ota neste pieninä kulauksina, sakeuta neste tarvittaessa
Ole pystyasennossa ruokailun jälkeen puoli tuntia